

dr hab. n. med. Dariusz Dobrowolski
Katedra i Oddział Kliniczny Okulistyki,
Wydział Nauk Medycznych w Zabrze,
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
ul. Panewnicka 65, 40-760 Katowice

Katowice, dnia 13 lipca 2020 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej lek. Doroty Marii Kaczmarek

„Zmiana refrakcji układu optycznego oka w przebiegu leczenia obrzęku siatkówki centralnej wywołanego wysiękową postacią zwyrodnienia plamki związanego z wiekiem”

Zwyrodnienie plamki związane z wiekiem (AMD) to choroba, która w ostatnich latach staje się jednym z głównych wyzwań zdrowotnych nie tylko dla okulistów, ale i dla całego systemu ochrony zdrowia. Terapia dostępna w ramach programu lekowego dedykowanego dla tej choroby zabezpiecza pacjentów z wysiękową postacią tego schorzenia. Pozostaje jeszcze grupa pacjentów z postacią suchą i tych, którzy nie spełniają kryteriów programu lekowego. Pierwsza grupa może liczyć na powolną progresję choroby i leczenie zachowawcze, natomiast grupa nie spełniająca kryteriów włączenia do programu lekowego zmagają się z drastycznie obniżoną ostrością wzroku, utratą zdolności czytania i ogromnym dyskomfortem.

Działania, które mogą minimalizować nieuchronne skutki postępu choroby to między innymi oferowanie chorym optymalnych metod korekcji wad refrakcji. Zmiany degeneracyjne fotoreceptorów w przebiegu zwyrodnienia plamki oraz zaburzenia architektury siatkówki znacznie utrudniają postrzeganie. Dlatego wszelkie metody korekcji, które uwzględniają stopień zaburzeń funkcjonalnych i strukturalnych mogą przynosić chorym korzyści i poprawiać jakość codziennego funkcjonowania.

Doktorantka w swojej pracy podjęła się analizy zmian refrakcji układu optycznego pacjentów cierpiących na wysiękową postać zwyrodnienia plamki związanego z wiekiem. Badaczka skorelowała je parametrami siatkówki ocenianymi podczas badań chorych będących w trakcie leczenia.

Rozprawa liczy 121 stron. Układ pracy jest przejrzysty, podzielony na rozdziały i podrozdziały, zgodnie z metodyką przygotowania rozprawy doktorskiej.

Pracę otwiera obszerny „Wstęp” definiujący charakter opisywanej choroby, następnie doktorantka opisuje szczegółowo metody diagnostyki ze szczególnym uwzględnieniem obrazowania obszaru plamki. Wymienione są i wyczerpująco opisane wszystkie techniki diagnostyczne i terapeutyczne, dzięki czemu czytający ma pełny ogłęd głównych problemów i celów terapii. W kolejnym podrozdziale doktorantka omawia problemy korekcji wad refrakcji u chorych i metod ich korekcji. Uwagę przyciąga sekcja opisująca postępowanie z pacjentami słabowidzącymi, wyzwania dotyczące prowadzenia i możliwości wsparcia tych pacjentów przez kadry związane z okulistyką czy optometrią. Doktorantka konkluduje, że skorelowanie zmian na dnie oka ze szczegółową oceną wad refrakcji może przynieść korzyści w leczeniu tych pacjentów.

Idąc tą drogą w rozdziale „Cel pracy” doktorantka definiuje założenia poznawcze oraz parametry, które podlegać będą analizie. Cele pracy zawierają się w trzech punktach: ocena wybranych czynników wpływających na ostrość wzroku u pacjentów z wysiękową postacią AMD poddanych terapii anti-VEGF; badaniu, czy spadek centralnej grubości siatkówki (CRT) w przypadku leczenia preparatami anti-VEGF u pacjentów z wysiękową postacią AMD jest związany z istotną statycznie zmianą refrakcji oraz czy wyniki zmian refrakcji korelują z potrzebą doboru korekcji okularowej u pacjentów z AMD.

Zgodę na pracę badawczą doktorantka uzyskała od Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu. Rozdział „Materiały i metody” rozpoczyna informacją o grupie badanej, po czym zdefiniowane są kryteria włączenia i wyłączenia z badania. Ta część zilustrowana jest materiałem fotograficznym ułatwiającym zrozumienie idei wykonywanego badania. Do analizy doktorantka adekwatnie dobiera metody statystyczne: testy U Manna-Whitneya oraz Kruskala -Wallisa dla zmiennych niezależnych; test Wilcoxon oraz analizę wariancji ANOVA dla zmiennych zależnych. Wykorzystuje także test χ^2 i współczynnik korelacji Pearsona.

W rozdziale „Wyniki” doktorantka szczegółowo przedstawiła wyniki analizy począwszy od przedstawienia opisu całej grupy w kilku podkategorjach: płci i wieku badanych, obecności i typu AMD, formy terapii, stanu przed i po leczeniu. Wszystkie dane wymienione są precyzyjnie w kilku tabelach opatrzonych komentarzem w tekście pracy. Następnie doktorantka analizuje fluktuacje wartości ekwiwalentu sferycznego wady refrakcji w poszczególnych grupach wykazując ich stabilność. Różnice pomiędzy grupami leczonymi i bez leczenia widoczne są w ocenie tak grubości siatkówki (CRT) jak i skorygowanej ostrości wzroku, na korzyść pacjentów leczonych. W analizie korelacji wymienionych parametrów stwierdzono pogarszanie się ostrości wzroku z wiekiem oraz z nasilaniem się wady refrakcji (wyrażonej jako uśredniona bezwzględna wartość refrakcji sferycznej oraz ekwiwalentu sferycznego). Wykazano także, że im wyższa wyjściowa wartość centralnej grubości siatkówki (CRT), tym wyższa będzie ona w punkcie końcowym, co implikuje także gorszą ostrość wzroku. Ciekawym zwieńczeniem badania było ankietowe zapytanie o moment doboru korekcji u chorych wskazujące, że wielu okulistów odwleka moment wsparcia korekcją optyczną pacjentów z niską jakością widzenia do momentu zakończenia leczenia, pomimo znacznego dyskomfortu u tych chorych.

W „Dyskusji” doktorantka konfrontuje uzyskane wyniki z danymi literaturowymi. Przeprowadzone przez doktorantkę wyniki korelowane są z doświadczeniami innych ośrodków, ale i metodami pomiarowymi, które paradoksalnie mogą wpływać na skuteczność doboru pomocy optycznych. Doktorantka wymienia szereg czynników, które rzutują na skuteczność korekcji wady wzroku oraz, że skuteczność w leczeniu wysiękowej postaci AMD to tylko jeden z nich. Dysertację kończą wnioski wskazujące na fakt, że leczenie wysiękowej postaci AMD wpływa na zmianę CRT oraz pozytywnie koreluje z poprawą ostrości wzroku, co bezpośrednio jest związane ze zmniejszeniem grubości siatkówki w centrum. Następnie, że zmiana centralnej grubości siatkówki nie ma wpływu na refrakcję sferyczną ani na ekwiwalent sferyczny. Z badań ankietowych wynika z kolei, że większość okulistów jest przekonana, iż leczenie wysiękowej postaci AMD / zmiana CRT ma wpływ na refrakcję u danego pacjenta, w związku z czym opóźnia przepisanie korekcji czy pomocy optycznych. Ostatnim wnioskiem jest stwierdzenie braku związku między CRT a refrakcją u pacjentów z wysiękowej postaci AMD, wobec czego przepisanie korekcji optycznej może odbywać się na każdym etapie leczenia.

Całość rozprawy przedstawia się przejrzysto, dobór metod badawczych jest właściwy do postawionych celów pracy. Szerokie podejście do zakresu danych dowodzi poprawnej metodologii badania. Doktorantka właściwie dobiera literaturę dotyczącą tematu rozprawy trafnie cytując poszczególne prace. Cytowania w liczbie 127 rekordów potwierdzają, że doktorantka szczegółowo zapoznała się z problematyką opisaną w rozprawie i posiada dopracowany warsztat naukowy. Praca zawiera szczegółowy materiał ilustracyjny wyjaśniający w sposób przejrzysty omawianą problematykę. W pracy nie dostrzegam istotnych błędów pomniejszających jej wartość.

Przedstawiona do recenzji rozprawa lek. Doroty Marii Kaczmarek spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.). Wnoszę zatem prośbę do Rady Dyscypliny Nauki Medycznej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu o dopuszczenie lek. Doroty Marii Kaczmarek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wysoko oceniając poziom pracy zwracam się do Wysokiej Rady o jej wyróżnienie, podkreślając jej walory edukacyjne i wartość naukową. Argumentami przemawiającymi za wyróżnieniem są:

1. Wykazanie, że leczenie choroby nie powinno być przeszkodą w dodatkowej pomocy chorym poprzez wyrównywanie wad refrakcji na dowolnym etapie leczenia
2. Dowiedzenie, że pozytywnego efektu terapii na grubość siatkówki nie należy traktować jako samodzielnego kryterium sukcesu, ale należy go powiązać z optymalizacją jakości widzenia metodami optyki okularowej czy pomocy optycznych

Kołowia, dn. 13 lipca 2008r
Dariusz Dębowy